

Mgr Justyna Sarkowicz
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
ORCID: 0000-0001-8913-6665
sarkowicz.justyna@gmail.com

Czy możliwa jest realizacja znamion czynu zabronionego zniewagi w typie kwalifikowanym na forum internetowym o charakterze zamkniętym?

Is it possible to fulfilling the the prohibited
act's hallmarks by the qualified type of insults
on a private Internet forum?

Abstrakt

Celem artykułu jest poruszenie tematu zniewagi dokonywanej na forum internetowym o charakterze zamkniętym. Analizie zostały poddane interpretacje pojęć „środek masowego przekazu”, „internet” oraz „działanie w sposób publiczny”. Podstawowe pytanie, jakie przyświeca podjętym rozważaniom, skupia się na sposobie kwalifikacji forum internetowego – czy czyn popełniony przy użyciu takiego środka komunikacji można uznać jako zniewagę w typie kwalifikowanym?

Abstract

The purpose of the article is to discuss the topic of insults on a private Internet forum. Interpretations of the terms “mass media”, “internet”, “acting in a public way” have been analysed. The basic question that guides the deliberation is how an online forum is defined – can an act committed using such a means of communication be considered an insult of a qualified type?

1. Wstęp

Przepis prawa karnego określający przestępstwo zniewagi chroni godność człowieka przed takimi naruszeniami, „które według zdeterminowanych kulturowo i powszechnie przyjętych ocen stanowią wyraz pogardy dla człowieka niezależnie od odczuć samego pokrzywdzonego”¹. Przestępstwo to, określane w doktrynie także jako obraza, polega na ułudzeniu komuś, obraźliwym zachowaniu się wobec kogoś². Godnością człowieka jest subiektywne przekonanie o własnej wartości, subiektywne poczucie własnej wartości, przynależne każdemu człowiekowi i wynikające z faktu bycia człowiekiem³. Artykuł 216 k.k. stoi na straży gwarantowanego treścią art. 47 Konstytucji RP prawa do czci i dobrego imienia⁴.

Możliwe jest, że zniewaga dotyczy jednocześnie kilku osób, ale zawsze są to konkretne jednostki, których identyfikacja i indywidualizacja jest możliwa. Ustawodawca nie przewiduje możliwości znieważenia grupy jako zbiorowości osób nieoznaczonych indywidualnie. Sformułowanie zawarte w treści art. 216 par. 1 k.k. nie pozwala na przyjęcie, iż przedmiotem zniewagi mogłaby być instytucja, osoba prawna, jednostka organizacyjna. Przedmiotem zniewagi może być każdy człowiek, niezależnie od jego właściwości osobistych, a więc także nieletni, niemający zdolności do czynności prawnych, upośledzony umysłowo, niezależnie od tego czy jest ubezwłasnowolniony czy też nie, byle był zdolny do świadomego odbioru znieważających treści⁵. Nie można natomiast znieważać osoby zmarłej, gdyż takiej osobie nie przysługują prawa osobiste⁶.

Przedmiotem niniejszej publikacji jest analiza zniewagi dokonanej na forum internetowym o charakterze zamkniętym.

Ustawodawca w art. 216 par. 2 k.k. wprowadził kwalifikowany typ przestępstwa zniewagi polegający na dopuszczeniu się tego czynu za pomocą środków masowego komunikowania, co stanowi szczególny rodzaj zniewagi publicznej⁷.

¹ W. Kulesza, *Zniesławienie i zniewaga, Ochrona czci i godności osobistej człowieka w polskim prawie karnym – zagadnienia podstawowe*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1984, s. 169.

² P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej. Przegląd problematyki. Orzecznictwo (SN 1918–2000). Piśmiennictwo*, Zakamycze, Kraków 2002, s. 44.

³ W. Kulesza, *Zniesławienie...*, s. 164.

⁴ J. Sobczak, *Godność człowieka*, [w:] T. Maksymiuk, J. Skrzypczak (red.), *Polityka zdrowotna a akcesja Rzeczypospolitej do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań 2006, s. 9 i nast.

⁵ J. Sobczak [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 1445–1545.

⁶ M. Pazdan [w:] M. Safjan (red.), *Prawo cywilne – część ogólna*, System Prawa Prywatnego, t. 1, C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 1141–1142.

⁷ S. Hypś [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 849–872.

Uznanie jakiegoś typu za kwalifikowany wskazuje bowiem, że zdaniem ustawodawcy niesie on ze sobą znacznie poważniejszy ładunek bezprawia w stosunku do typu podstawowego⁸, zatem *ratio legis* takowej konstrukcji jest dość oczywiste, gdyż zniewaga dokonana za pośrednictwem środków masowego komunikowania ma szerszy zasięg, większy obszar rażenia. Do środków masowego komunikowania zalicza się: prasę drukowaną, przekaz radiowy, telewizyjny, ogólnodostępny przekaz internetowy⁹.

Rozważania glosatorów skupiają się na problemach dotyczących formy ściągania przestępstwa zniewagi oraz niemożności ustalenia sprawcy, natomiast w mojej ocenie, w dobie rozwoju internetu, istotniejszym problemem, którego cyberprzestępczość jest naturalną implikacją, jest brak stosownych regulacji piętnujących zachowania znieważające, które są społecznie nieakceptowalne.

2. Charakterystyka przestępstwa zniewagi

2.1. Kto może popełnić przestępstwo zniewagi?

Przestępstwo zniewagi należy do kategorii przestępstw powszechnych, a jego sprawcą może być każda osoba¹⁰. W literaturze podkreśla się, że sprawcą przestępstwa z art. 216 k.k. może być jedynie osoba dorosła w rozumieniu prawa karnego, a więc może je popełnić jedynie człowiek po ukończeniu siedemnastego roku życia. Czyn z art. 216 k.k. nie należy do przestępstw wymienionych w art. 10 par. 2 k.k., a więc do tych, za które w określonej w tym przepisie sytuacji mogą odpowiadać karnie nieletni po ukończeniu piętnastego roku życia¹¹.

Przestępstwo zniewagi zwykle dokonywane jest przez jednego sprawcę (w formie sprawstwa pojedynczego). Może być popełnione w formie współsprawstwa, kiedy dwie lub więcej osób dopuszcza się zniewagi pod adresem pokrzywdzonego, np. w wysłanym do niego wspólnym liście. Możliwe jest także popełnienie przestępstwa zniewagi w formie sprawstwa kierowniczego, kiedy ktoś zainspiruje innych do znieważania pokrzywdzonego, kierując ich postępowaniem. Oczywiście możliwe jest także podżeganie i pomocnictwo do przestępstwa zniewagi. Podżeganie sprowadzać się będzie do nakłaniania innej osoby do znieważenia pokrzywdzonego, zachęcanie jej do tego. W praktyce rozróżnienie podżegania od

⁸ T. Fołta, A. Mucha, *Zniesławienie i znieważenie w Internecie*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 11, s. 50–51.

⁹ J. Sobczak [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 1445–1545.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ J. Wojciechowski [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. T. 1. Komentarz do artykułów 117–221*, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 1350.

sprawstwa kierowniczego może okazać się trudne. Niezbędne będzie każdorazowo zbadanie, na ile sprawca miał możliwość kontrolowania działań osoby bezpośrednio znieważającej. Pomocnictwo zasadzać się będzie na dostarczaniu informacji pomocnych do znieważania, albo narzędzi ku temu¹².

2.2. Strona przedmiotowa

W znaczeniu potocznym „zniewaga” to „ubliżenie komuś słowem lub czynem, to ciężka obraza”; „znieważyc” to „ubliżyć komuś, zachować się względem kogoś w sposób obraźliwy, zelżyć kogoś”¹³.

Ustawodawca nie sprecyzował, na czym ma polegać znieważanie, a więc należy przyjąć szerokie rozumienie tego pojęcia. Przez znieważanie należy zatem rozumieć wszelkie zachowania sprawcy, które w sposób demonstracyjny wyrażają pogardę dla innej osoby, w szczególności mają poniżyć jego godność osobistą i sprawić, by poczuł się dotknięty lub obrażony¹⁴.

Przepis nie określa także formy znieważenia, a więc należy przyjąć, że sprawca może zastosować jakiegokolwiek środki wyrazu, np. znieważyc słowem (ustnie), pismem (listem, rysunkiem, obrazem) lub gestem, w szczególności, gdy jest on uważany w danym środowisku za obraźliwy¹⁵.

Ocena zachowania sprawcy pod kątem charakteru znieważającego musi jednak opierać się na kryteriach obiektywnych, tj. powinno być powszechnie uznane za obraźliwe i naruszające godność osobistą człowieka w świetle przyjętych norm społeczno-obyczajowych¹⁶. Samo subiektywne negatywne odczucie pokrzywdzonego wbrew przyjętym normom postępowania nie wyczerpuje znamion przestępstwa zniewagi¹⁷. Charakter znieważający określonego zachowania sprawcy może zależeć od szczególnych uwarunkowań środowiskowych lub sytuacyjnych. Jest bowiem możliwe, że w pewnych środowiskach zachowanie uznane za obraźliwe, w innych jest zwyczajowo przyjęte za dopuszczalne¹⁸. Ocena charakteru wypowiedzi jako wypełniającej znamiona przestępstwa zniewagi, może być dokonana wyłącznie w drodze dokładnej analizy treści tej wypowiedzi. Nie tylko dosłowna treść wypowiedzi wpływa na jej ocenę karno-prawną, ale w równym stopniu znaczenie mają okoliczności i miejsce jej sformułowania, jak również

¹² J. Wojciechowski, *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, C.H. Beck, Warszawa 2000, s. 52.

¹³ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, t. III, Warszawa 1989, s. 1049.

¹⁴ Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07, OSNKW 2008, nr 9, poz. 69, s. 12.

¹⁵ S. Hypś, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

¹⁶ Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07.

¹⁷ S. Hypś, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

¹⁸ P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko...*, s. 47.

wcześniejsze zachowanie pokrzywdzonego tą wypowiedzią oraz treść i sposób wyrażenia przez niego określonych opinii. Nie jest przy tym możliwe ustalenie z góry, jaki konkretnie rodzaj wypowiedzi może zostać zakwalifikowany jako wypowiedź znieważająca. Oceny takiej musi dokonać każdorazowo sąd orzekający w sprawie – przy uwzględnieniu specyficznych i wyjątkowych okoliczności faktycznych występujących w realiach takiej sprawy¹⁹. Nie bez znaczenia pozostaje kwestia łączących relacji. Sąd Najwyższy trafnie zauważył, że sąd winien rozważyć, czy zachowanie oskarżonego, oceniane na tle charakterystycznych dla wieloletniego wspólnego pożycia obu stron, panujących pomiędzy nimi stosunków, moostać zakwalifikowane jako wywołujące u pokrzywdzonej realne obawy²⁰.

W literaturze wskazano także, że nie każde zachowanie naruszające pewne standardy kultury, obyczajów, przyzwoitości, może być traktowane jako zachowanie znieważające, np. nie jest dopuszczalne utożsamianie zniewag z lekceważeniem, gdyż istotą znieważenia jest okazanie pogardy, która znacznie głębiej wyraża ujemny stosunek do wartości, jaką reprezentuje sobą człowiek, aniżeli lekceważenie²¹. Zachowanie sprawcy musi zatem wyrażać coś więcej niż tylko brak okazania szacunku drugiej osobie, np. nie będzie zniewagą brak reakcji na powitanie przez niepodanie ręki²².

Powszechnie przyjmuje się w literaturze, że od strony formy czynu przestępstwo zniewagi może zostać popełnione wyłącznie przez działanie²³. Niektórzy dopuszczają jednak także możliwość popełnienia tego czynu przez zaniechanie²⁴, które w związku z koniecznością ciążenia na sprawcy obowiązku działania stwarza trudności z jego wskazaniem²⁵.

¹⁹ Postanowienie SN z 24 października 2017 r., V KK 278/17, OSNK 2018, nr 1, poz. 9, s. 88

²⁰ Wyrok SN z 7 października 2008 r., III KK 153/08, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego” 2009, nr 4, poz. 6.

²¹ J. Raglewski [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna, Komentarz do art. 117–277*, t. II, Zakamycze, Kraków 2006, s. 829; W. Kulesza, *Zniesławienie...*, s. 174.

²² A. Zoll [w:] Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, Kraków 1999, s. 665.

²³ Ibidem, s. 665; B. Kunicka-Michalska [w:] B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska (red.), *Przestępstwa przeciwko wolności, przeciwko wolności sumienia i wyznania, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko czci i netykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2001, s. 317; P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko...*, s. 48; J. Wojciechowski [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny...*, s. 1124–1125; J. Raglewski [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II..., s. 829–830.

²⁴ M. Surkont, *Zniesławienie i znieważenie w polskim prawie karnym*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1982, s. 75; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2005, s. 344.

²⁵ W. Kulesza, *Zniesławienie...*, s. 173.

Zgodnie z dominującym poglądem komentowany czyn ma charakter formalny (bezsukutowy), i jego dokonanie następuje w chwili poczynienia obiektywnie uznanej obrazy²⁶. Zniewaga jako przestępstwo formalne jest dokonane z chwilą wyrażenia przez sprawcę pogardy dla drugiego człowieka, przy czym, to, czy wypowiedź jest wyrazem pogardy decyduje ocena obiektywnego obserwatora²⁷. Do dokonania zniewagi nie jest zatem wymagany jakikolwiek skutek w postaci subiektywnego odczucia obrazy. Pokrzywdzony nie musi zatem odczuć zniewagi jako ujemy dla swej godności, co ma szczególne znaczenie w kontekście obrazy dzieci lub niepełnoletnich²⁸. Odmienne stanowisko w tym względzie prezentuje M. Surkont²⁹.

Możliwe jest znieważenie każdego człowieka bez względu na to, czy jest on zdolny do percepcji zniewagi. Zgodzić się należy z tezą J. Wojciechowskiego, że można znieważać dziecko nawet jeżeli ono nie rozumie użytych wobec niego słów i nie traktuje ich jako zniewagi. Tak więc ochrona prawnokarna dotyczy także osób, które z różnych względów: z racji wieku, chrobry psychicznej, nie są w stanie rozpoznać znieważającego charakteru działania sprawcy³⁰. Przestępstwo zniewagi nie ma charakteru skutkowego, a więc to, czy ktoś się poczuje poniżony, nie należy do znamion tego przestępstwa. Poczucie pokrzywdzenia ma jedynie znaczenie w aspekcie decyzji pokrzywdzonego o wniesieniu przeciwko sprawcy zniewagi aktu oskarżenia³¹. Tak więc z reguły nie będzie mowy o znieważeniu jeżeli pokrzywdzony nie poczuje się dotknięty zachowaniem sprawcy i nie odbierze tego zachowania jako zniewagi³².

2.3. Strona podmiotowa

Od strony podmiotowej przestępstwo zniewagi zarówno w typie podstawowym, jak i kwalifikowanym może być popełnione tylko umyślnie, zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i ewentualnym. Sprawca musi zatem chcieć znieważać

²⁶ Ibidem, s. 167; A. Zoll [w:] A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, s. 666; P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko...*, s. 46; J. Raglewski [w:] F. Zoll, *Część szczególna. Komentarz do art. 117–277...*, s. 834.

²⁷ Wyrok SN z 6 lutego 2003 r., WA 77/02, Legalis nr 88312.

²⁸ S. Hypś [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

²⁹ M. Surkont, *Problem skutkowego charakteru znieważenia i znieważenia*, „Palestra” 1978, nr 4, s. 21–22.

³⁰ J. Wojciechowski [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny...*, s. 1348; W. Kulesza, *Znieważenie...*, s. 165–169.

³¹ P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko...*, s. 46–47; W. Kulesza, *Znieważenie...*, s. 167; wyrok NSW z 3 lutego 1938 r., KN 401/37, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1938, nr 3, s. 109.

³² J. Raglewski [w:] F. Zoll, *Część szczególna. Komentarz do art. 117–277...*, s. 834.

pokrzywdzonego, albo przewidując, że jego słowa mogą mieć obraźliwy charakter, na to się godzić³³.

Tytułem zasygnalizowania, jednak bez głębszych analiz, gdyż nie jest to przedmiotem niniejszej publikacji, w literaturze powstały wątpliwości, czy zamiar ewentualny wystarczy dla przypisania zniewagi w typie modalnym, polegającym na uzewnętrznieniu obraźliwych treści pod nieobecność pokrzywdzonego, ale w zamiarze, aby ta zniewaga mimo wszystko do niego dotarła. Według J. Wojciechowskiego niezbędnym jest, aby sprawca chciał, aby zniewaga dotarła do osoby, której dotyczy³⁴. Odmiennie A. Zoll, podkreślający, że w takiej sytuacji wystarczy zamiar wynikowy³⁵. To ostatnie stanowisko podziela P. Hofmański, wskazując że ustawa nie wymaga działania „w celu” lecz mówi o „zamiarze” by zniewaga dotarła do pokrzywdzonego³⁶.

3. Zniewaga popełniona w sposób publiczny na forum internetowym o charakterze zamkniętym

Rozważając możliwość popełnienia czynu zabronionego w postaci znieważenia na forum internetowych o charakterze zamkniętym, obwarowanym koniecznością akceptacji prośby o dołączenie do danej grupy/danego forum przez administratora, bądź koniecznością wprowadzenia hasła, znamiona: „dokonanie zniewagi za pomocą internetu, ściślej, forum jako środek masowego przekazu” oraz „publiczny sposób działania” – są koniecznymi przesłankami warunkującymi odpowiedzialność karną.

3.1. Publiczny sposób działania sprawcy

Działanie „publiczne” nie musi być działaniem „w miejscu publicznym”. Pojęcie działania publicznego nie zostało zdefiniowane ustawowo, co sprawia, że jest ono rozumiane niejednolicie zarówno w nauce prawa karnego, jak i orzecznictwie³⁷. W ujęciu czysto semantycznym wyraz „publiczny” oznacza dziejący się w miejscu dostępnym dla wszystkich, odbywający się wobec świadków, widoczny, jawny³⁸. Ze znaczeń tych niewątpliwie wynika, że publiczny charakter jakiegoś działania

³³ S. Hypś [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

³⁴ J. Wojciechowski [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny...*, s. 1350; J. Wojciechowski, *Przestępstwa przeciwko czci...*, s. 57.

³⁵ A. Zoll [w:] Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, s. 668.

³⁶ P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko czci...*, s. 50.

³⁷ Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17, Legalis 1766222.

³⁸ S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka (red.), *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1968, s. 678.

nie jest zależny tylko od miejsca, w którym się ono odbywa, ale może również wynikać z pewnych sytuacji³⁹. Tak też przyjmuje orzecznictwo Sądu Najwyższego, który wskazuje, że działanie o charakterze publicznym zachodzi wówczas, gdy bądź ze względu na miejsce działania, bądź ze względu na okoliczności i sposób działania sprawcy jego zachowanie jest lub może być dostępne (dostrzegalne) dla nieokreślonej liczby osób, przy czym sprawca, mając świadomość tej możliwości co najmniej się na to godzi⁴⁰. Znamię działania publicznego oznacza zatem zachowanie, które może być dostrzeżone przez bliżej nieokreśloną liczbę osób, a nie jedynie przez jakiegokolwiek świadka. Może to nastąpić zarówno w miejscu publicznym, jak i innym, o ile jest ono dostrzegalne dla nieoznaczonej liczby potencjalnych świadków⁴¹. Odnośnie do możliwości dostrzeżenia zachowania należy podkreślić, że ze względu na warunki czasu, miejsca i okoliczności musi być ona w pełni realna, a nie jedynie hipotetyczna⁴². W odniesieniu do środków masowego przekazu – nie jest istotne gdzie fizycznie znajduje się serwer sprzętowy, za pomocą którego zamieszczane są wpisy cechujące się znieuwagą⁴³.

W sytuacji gdy strona, forum, blog itp. są w jakiś sposób zabezpieczone, np. za pomocą loginu i hasła, koniecznością uzyskania akceptacji uczestnictwa przez administratora, uprawniają tylko określoną przez zarządzającego tak wyodrębnioną przestrzenią wirtualną osobę lub grupę osób do wejścia na tę stronę. W przypadku bowiem reglamentacji dostępu przez właściciela, administratora, działanie podjęte w takiej przestrzeni nie może realizować przesłanki „działania w sposób publiczny”, albowiem pozostaje dostępne dla ograniczonej liczby użytkowników.

3.2. Środek masowego przekazu jako narzędzie popełnienia przestępstwa znieuwagi

Pojęcie „środków masowego komunikowania” nie zostało zdefiniowane w polskim systemie prawnym. Skonstatować należy także pewien chaos terminologiczny w zakresie środków przekazu⁴⁴.

Środkami masowego komunikowania będą te wszystkie środki, których działanie sprowadza się do masowego przekazywania rozmaitych treści. Czyli wypadnie zaliczyć do nich nie tylko prasę drukowaną, przekaz radiowy

³⁹ Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17.

⁴⁰ Uchwała SN z 20 września 1973 r., VI KZP 26/73, OSNKW 1973, nr 11, poz. 132.

⁴¹ Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17.

⁴² Wyrok SN z 26 marca 1973 r., Rw 279/73, OSNKW 1973, nr 7–8, poz. 101.

⁴³ Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17.

⁴⁴ J. Sobczak [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 1445–1545.

i telewizyjny, lecz także książkę, plakat, film oraz przekaz przy pomocy internetu⁴⁵. Nie ma znaczenia jakość środków masowego komunikowania ani ich charakter, istotne jest jedynie to, aby były zdolne zakomunikować określone informacje szerszej – niż wynika to z pomówienia w typie podstawowym – grupie ludzi⁴⁶. Słusznie zatem wskazano w orzecznictwie, że żaden akt prawny nie czyni dystynkcji między standardami, jakie muszą spełniać poważne tytuły prasowe, adresowane do wyrobionego, wykształconego czytelnika a tymi wymogami, którym muszą odpowiadać pisma popularne, szukające sensacji, w tym także tabloidy⁴⁷. Należy jednak zauważyć, że ze względu na brak ustawowej definicji środka masowego komunikowania zrodził się w doktrynie szereg wątpliwości co do zakresu tego pojęcia⁴⁸.

Zwraca się przy tym uwagę, iż komunikowanie masowe jest procesem społecznym i odróżnia je od innych sposobów przekazu zbiorowy charakter odbioru. Trafnie podkreśla się, iż jest to proces zachodzący między nadawcą a dużymi grupami społecznymi nieokreślonymi liczebnie i anonimowymi. Widzi się przy tym komunikowanie masowe, jako proces masowego tworzenia, rozpowszechniania i odbioru przekazów⁴⁹. W określeniu „środki masowego komunikowania” chodzi przy tym nie o masową dostępność samego środka, lecz o masową dostępność informacji przekazywanych za jego pomocą⁵⁰.

W literaturze zwraca się uwagę, że kwestia, czy internet może być traktowany jako środek masowego komunikowania, w rozumieniu art. 216 par. 2 k.k., jest dyskusyjna z tego względu, iż brak jest ustawowej definicji takich środków. Stwierdzono jednak, iż rozpowszechnianie informacji poprzez strony www oraz listy dyskusyjne *Usenet* uznać należy za środek masowego komunikowania⁵¹. Zdaniem M. Sowy sieci teleinformatyczne i internet niewątpliwie należą do środków masowego komunikowania⁵².

45 Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07.

46 S. Hyps [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

47 Wyrok SN z 29 maja 2008 r., II KK 12/08, OSNSK 2008, nr 1, poz. 1173.

48 S. Hyps [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

49 U. Kusio, *Środki masowego komunikowania*, [w:] M. Filipiak (red.), *Socjologia kultury. Zarys zagadnień*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1996, s. 147; A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1998, s. 24–29; C. Mik, *Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym*, TNOiK Dom Organizatora, Toruń 1999, s. 19–21; J. Sobczak, *Prawo prasowe. Podręcznik akademicki*, Muza S.A., Warszawa 2000, s. 74–89; J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 71.

50 J. Sobczak, *Prawo prasowe. Podręcznik...*, s. 76; P. Hofmański, J. Satko, *Przestępstwa przeciwko...*, s. 40. Propozycję definicji pojęcia „środków masowego komunikowania” w rozumieniu art. 212 § 2 k.k., przedstawia E. Czarny-Drożdżejko, *Dziennikarskie dochodzenie prawdy a przestępstwo zniesławienia w środkach masowego komunikowania*, UJ, Kraków 2005.

51 M. Sowa, *Ogólna charakterystyka przestępczości internetowej*, „Palestra” 2001, nr 5–6, s. 25.

52 Ibidem, s. 25.

Internet jest szczególnym sposobem przekazywania informacji, jest nowym medium. Mimo że budzi wiele kontrowersji, to odgrywa on ważną funkcję komunikacyjną, a co więcej – zastępuje większość tradycyjnych mediów, jak gazeta, telewizja, radio czy telefon⁵³. Masowość internetu, jego zasięg działania, powodują, że ma on charakter wyjątkowy na tle innych środków społecznego przekazu. Krąg odbiorców zniesławiającej bądź znieważającej informacji jest niezwykle szeroki. Próba obrony przed znieważającymi treściami jest praktycznie niemożliwa⁵⁴.

Słusznie zwraca się uwagę na istnienie przekazów internetowych, do których dostęp uzależniony jest uzyskaniem hasła, akceptacją administratora czy tzw. ukrytym linkiem. Jako „środek masowego komunikowania” internet występuje wówczas, gdy wykorzystywany jest w celu przekazywania informacji do ściśle nieokreślonego lub też określonego, ale odpowiednio licznej grupy podmiotów, któremu to gremium jesteśmy w stanie przypisać określenie – „wielość odbiorców”⁵⁵.

3.3. Charakterystyka forum internetowego – czy jego dostępność jest nieograniczona?

Prowadzone na forach dyskusyjnych dysputy mają charakter komunikacji asynchronicznej⁵⁶ w typie e-mailowym⁵⁷, gdyż odczytanie sformułowanej przez internautę wypowiedzi czy jej skomentowanie nie wymaga równoczesnej obecności nadawcy i odbiorcy⁵⁸. Co nie mniej istotne, każdy użytkownik należący do danego forum może się włączyć w prowadzony dyskurs w dowolnym momencie, nawet po upływie długiego czasu od chwili opublikowania wpisu, jednak obowiązuje go zasada wypowiedzania się na temat. Taka dyrektywa, będąca jedną z norm netykiety, realizuje wyznaczoną przez Paula Grice’a

⁵³ K. Świącka, J.S. Świącki, *Dyferencjacje prawne pojęcia „media”*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2006, t. XVI, nr 1, s. 460.

⁵⁴ Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07.

⁵⁵ J. Sobczak, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 1445–1545.

⁵⁶ Por. P. Wallace, *Psychologia Internetu*, przekł. T. Hornowski, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2003; A. Wojciechowska, *Komunikacja językowa w internecie. Próba rozpoznania problematyki*, [w:] S. Borawski, J. Brzeziński, *Zielonogórskie seminaria polonistyczne 2001*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2001, s. 482; B. Aouil, *Komunikowanie się w internecie – narzędzia, specyfika i właściwości*, [w:] M. Wawrzak-Chodaczek (red.), *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 15.

⁵⁷ J. Grzenia, *Strona WWW jako forma dialogowa*, [w:] M. Kita, J. Grzenia (red.), *Dialog a nowe media*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004, s. 22.

⁵⁸ M. Lisiecki, *Komunikacja przez komputer (CMC)*, [w:] G. Habrajska (red.), *Język w komunikacji*, t. III, Wydawnictwo AHE, Łódź 2001, s. 108–109.

maksymę odniesienia⁵⁹, a jej nieprzestrzeganie skutkować może usunięciem danego postu przez moderatora, a w skrajnych przypadkach – pozbawieniem internauty możliwości publikowania jakichkolwiek treści⁶⁰. Trzeba także wspomnieć, że wpis na forum nie musi zostać skomentowany, choć zwykle jeden post posiada kilkanaście, a niekiedy i kilkaset replik, co powoduje, że można mówić o swoistym dialogu czy raczej poli-, a nawet multilogu⁶¹. Co ciekawe, cybernetyczni dyskutanci porównują taką interpersonalną wymianę myśli na portalach dyskusyjnych do koła zainteresowań, funkklubu, spotkania towarzyskiego ze znajomymi w kawiarni, debaty publicznej czy nawet grupy wsparcia⁶².

Dysputy, toczone na forach czy czatach mają charakter pisany, chociaż wiele cech tej komunikacji jest właściwych oralnemu porozumiewaniu się w świecie realnym – spontaniczność i częsta eliptyczność wypowiedzi, kolokwialna składnia, nasycenie potocznością i ekspresywnością⁶³ czy używanie wyrazów socjocentrycznych (wyrażających wspólnotę sądów z odbiorcą)⁶⁴. Z tego względu Thomas Farrel mówił o piśmienności oralnej (*literate orality*)⁶⁵,

⁵⁹ J. Jagodzińska, *Uśmiech i śmiech w dyskusjach internetowych – o sposobach zapisu uczuć towarzyszących wypowiedzi*, „Poradnik Językowy” 2000, nr 3, s. 132; por. D. Zdunkiewicz, *Akty mowy*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Encyklopedia kultury polskiej*, t. II: *Współczesny język polski*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, s. 237.

⁶⁰ A. Naruszewicz-Duchlińska, *Incipity w dialogach internetowych (na przykładzie list dyskusyjnych)*, [w:] J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan (red.), *Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. 1, Wydawnictwo UMCS, Lublin, 2006, s. 313.

⁶¹ M. Karwatowska, B. Jarosz, *Forum internetowe, czyli (cyber)komunikacja o ograniczonym zasięgu społecznym*, IJP PAN, Polonica, Warszawa 2013, s. 111.

⁶² A. Wojtasik-Tokarz, *Odmianny dialog na forach internetowych*, [w:] A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko (red.), *WWW – w sieci metafor. Strona internetowa jako przedmiot badań naukowych*, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław 2008, s. 331.

⁶³ Patrz także na ten temat m.in.: A. Wojciechowska, *Komunikacja językowa...*, s. 482–483; A. Rejter, *Lingwistyczne refleksje nad komunikacją internetową*, [w:] D. Ulicka (red.), *Tekst (w) sieci*. T. 1. *Tekst – Język – Gatunki*, WAIp, Warszawa 2009, s. 118.

⁶⁴ A. Ogonowska, B. Skowronek, „*Język na nielegalu*”, czyli wpływ multimedii na komunikację werbalną młodego pokolenia. *O nową metodologię badań*, [w:] A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko (red.), *Język @ multimedia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2005, s. 297–309.

⁶⁵ Dodać wypada, że na oznaczenie tego zjawiska stosuje się także inne terminy, np.: wtórna piśmienność, telepiśmienność czy oralność medialna (nie chodzi tutaj o powrót do oralności, języka mówionego, ale raczej o rozszerzoną piśmienność). Zob.: T.J. Farrel, *Secondary Orality and Consciousness*, [w:] B. Gronbeck, T.J. Farrel, P.A. Soukup (red.), *Media, Consciousness and Culture Explorations of Walter Ong's Thought*, Communication and Human Values, SAGE Publication New Bury Park–London–New Delhi 1991, s. 197; J. Warchala, A. Skudrzyk, *Kultura piśmienności młodego pokolenia*, Oficyna Wydawnicza Audaw Walasek, Katowice 2010; E. Wilk, *Nawigacje słowa. Strategie werbalne w przekazach audiowizualnych*, Rabid, Kraków 2000, s. 27–29; U. Żydek-Bednarczuk, *Tekst w Internecie i jego wyznaczniki*, [w:] M. Kita, J. Grzenia (red.), *Dialog a nowe media*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004, s. 16.

gdyż – jego zdaniem – w internecie pismo staje się substytutem mowy, chociaż „w przeciwieństwie do zwykłej rozmowy, ale analogicznie do klasycznej korespondencji, internetowe dyskusje mają walor trwałości”⁶⁶. Innymi słowy, „pisane na klawiaturze [...] komunikaty ukazują się w czasie rzeczywistym na ekranach wszystkich użytkowników [...]. Warunki takie nie pozostawiają czasu na myślenie, słowa padają równie szybko jak w komunikacji ustnej z tą tylko różnicą, że tu zostają utrwalone na ekranie”⁶⁷.

Czy jednak rzeczywiście każdy użytkownik internetu ma identyczny, nieograniczony – w sensie dosłownym i metaforycznym – dostęp do treści publikowanych na forach dyskusyjnych, czy też komunikacja za pośrednictwem takich stron ma ograniczony zasięg⁶⁸? Podstawa rozważań jest internauta posiadający podstawowe umiejętności wystarczające do świadomego lub przypadkowego dotarcia do dowolnego forum.

Powszechność komunikacji mogą ograniczać przeszkody natury technicznej. Mamy tutaj na myśli chociażby niemożność zalogowania się na forum⁶⁹, obwarowanie dostępu rozmaitymi zabezpieczeniami (np. hasłem znanym tylko wybranemu kręgowi użytkowników), blokowanie przez moderatora możliwości włączenia się w prowadzoną rozmowę czy jeszcze inne, niezależne od internauty czynniki uniemożliwiające mu publikowanie wpisów⁷⁰. Taki rodzaj forum nie posiada statusu dostępności dla nieograniczonego kręgu podmiotów jednak liczba użytkowników może być znaczna.

⁶⁶ A. Naruszewicz-Duchlińska, *Incipity w dialogach internetowych (na przykładzie list dyskusyjnych)*, [w:] J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan (red.), *Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. 1, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, s. 312.

⁶⁷ A. Wojciechowska, *Komunikacja językowa...*, s. 482.

⁶⁸ Chodzi zarówno o zakłócenia utrudniające komunikację, jak i o bariery ją uniemożliwiające (por. E. Pałuszyńska, *Bariery w komunikacji: „otwierać, a nie zamykać rozmowę”*, [w:] J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan (red.), *Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. 2, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, s. 161–170.

⁶⁹ Zwykle publikowanie wpisów na forum wymaga zalogowania po uprzednim utworzeniu konta. W momencie rejestracji każdy internauta kreuje swoją tożsamość, wymyślając login, czyli sieciowy odpowiednik osobistej tożsamości, która nie zawsze odpowiada tej rzeczywistej. Internauta nie wie, kim tak naprawdę jest jego rozmówca, a prawdziwość informacji, które podaje o sobie interlokutor podczas cybernetycznej rozmowy, zweryfikować można, wyłączając się z nim twarzą w twarz w świecie realnym. Marta Klimowicz słusznie jednak zauważa, że współcześnie popularność rozmaitych portali społecznościowych warunkuje funkcjonowanie w sieci – nazwijmy to – „postaci rzeczywistych”, które nie „eksperymentują online ze swoją tożsamością”. Coraz mniej osób wierzy bowiem „w anonimowość sieciowych awatarów. Znacznie wyraźniej widać natomiast, że internet wykorzystywany jest przez zwykłych ludzi do kontaktowania się znanymi, nie zaś do nawiązywania przygodnych znajomości, w których podają się za kogoś innego”. M. Klimowicz, *Komunikacja internetowa na początku XXI wieku. Kultura indywidualizmu i narcyzm w mediach społecznych*, [w:] D. Majka-Rostek (red.), *Komunikacja społeczna a wyzwania współczesności*, Difin, Warszawa 2010, s. 56–74.

⁷⁰ M. Karwatowska, B. Jarosz, *Forum internetowe...*, s. 112.

4. Zakończenie

Nie można zgodzić się z poglądem wyrażonym przez J. Sobczaka oraz innych przedstawicieli doktryny, którzy traktują internet jako szczególny środek masowego komunikowania ze względu na swój ogólnoświatowy zasięg oraz łatwość dostępu, a mimo to niewystarczający do szczególnego traktowania na gruncie prawa karnego.

Eksplikacją powyższej tezy jest przedstawiony przeze mnie problem dotyczący funkcjonowania prywatnych forów. W przypadku forów na których wymagane są hasła, konieczność uzyskania uprzednich zgód na uczestnictwo przez administratorów bądź zabezpieczonych innymi technologicznymi formami, które chronią przed dowolnym dołączeniem, krąg podmiotów zdolnych do aktywnej bądź biernej obecności jest ograniczony. Rzeczone fora i blogi, mimo iż formalnie nie posiadają statusu miejsca publicznego oraz miejsca w który można sprawcy przypisać działanie popełnione w sposób publiczny mogą cechować się znaczną liczbą uczestników. Tytułem przykładu – fora, takie jak kafeteria czy wizaz – których liczba uczestników sięga nawet kilkuset tysięcy, mimo iż formalnie zabezpieczone są koniecznością uzyskania uprzedniej zgody administratora na uczestnictwo w dyskusji. W związku, z tym, że ich zasięg jest ograniczony, mimo realizacji przesłanki popełnienia czynu przy użyciu środka masowego przekazu, nie może on zostać zakwalifikowany jako przestępstwo w typie kwalifikowanym, jednak w ujęciu społecznej szkodliwości czynu, niewątpliwie za taki powinien być uznany. W mojej ocenie, konieczność uzyskania zgody bądź inna forma zabezpieczenia przed dowolnym dostępem, przyczynia się do pewnego rodzaju skonkretyzowania nieformalnej deklaracji bycia członkiem danej internetowej społeczności i sygnałem, że decydując się na wstąpienie do danej grupy, aby mieć do niej stały dostęp zarówno czynny jak i bierny, musimy w niej pozostać. W dobie rozwoju internetu oraz traktowania internetu jako źródła zarobku, jest to zabieg *stricte* marketingowy – im więcej uczestników, tym wyższy dochód. Rozróżnienie na fora dostępne bez ograniczeń i ograniczone różnymi zabezpieczeniami jest iluzoryczne. Podział ten jest podziałem sztucznym, pewną formalną, technologiczną konstrukcją nie odzwierciedlającą w praktyce potencjalnego zasięgu.

Ustawodawca w art. 216 par. 2 k.k. wprowadził kwalifikowany typ przestępstwa zniewagi polegający na dopuszczeniu się tego czynu za pomocą środków masowego komunikowania, co stanowi szczególny rodzaj zniewagi publicznej⁷¹. Uznanie jakiegoś typu za kwalifikowany wskazuje bowiem, że zdaniem ustawodawcy niesie on ze sobą znacznie poważniejszy ładunek bezprawia

⁷¹ S. Hypś [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

w stosunku do typu podstawowego⁷², zatem *ratio legis* takowej konstrukcji jest dość oczywiste, gdyż zniewaga dokonana za pośrednictwem środków masowego komunikowania ma szerszy zasięg, większy obszar rażenia⁷³.

Mając na uwadze powyższe, absurdalne wydaje się stanowisko m.in.: T. Fołty, A. Muchy, wskazujące kwalifikacje zniewagi dokonanej podczas komunikacji odbywającej się za pomocą środka masowego przekazu jakim jest internet, którego dostępność jest ograniczona dla określonym kręgu podmiotów, np. na zamkniętym forum, jako zniewagę w typie podstawowym⁷⁴. Przedstawiona interpretacja neguje cel wprowadzenia typu kwalifikowanego przestępstwa zniewagi. Poruszony przeze mnie problem wskazuje jak potencjalnie wysoka może być społeczna szkodliwość czynu popełnionego na zamkniętym forum internetowym. Tak prezentowany pogląd przeczy funkcją prawa karnego – przede wszystkim poczuciu społecznej sprawiedliwości oraz niezwykle istotnej zasadzie prewencji.

Kolejną sprzecznością wynikającą z wykładni systemowej typu kwalifikowanego oraz typu podstawowego przestępstwa zniewagi jest zdefiniowanie przez J. Sobczaka, w ujęciu rzeczzonego przestępstwa, internetu jako środka masowego przekazu dostępnego dla nieograniczonego bądź ograniczonego ale liczebnego kręgu podmiotów. Aby dokonać przestępstwa w typie kwalifikowany konieczna jest realizacja znamion czynu zniewagi publicznej w typie podstawowym, zatem niezbędna jest m.in. realizacja przesłanki „działania w sposób publiczny”. Zgodnie z interpretacjami doktryny działanie takie musi być dostrzegalne dla nieokreślonego gremium, implikacją tego jest zdolność podjęcia ów działania tylko i wyłącznie w medium charakteryzującym dostępnością dla nieokreślonej liczby osób. Powoduje to wykluczenie internetu rozumianego jako dostępnego dla określonego, lecz liczebnego grona osób.

W mojej ocenie, chybione wydają się być działania, podjęte na potrzeby ustalenia realizacji znamion czynu zabronionego zniewagi w typie kwalifikowanym, definiujące pojęcia „internet” oraz „środek masowego przekazu”. „Środek masowego przekazu” jest definicją ogólną, charakterystyką generalną, natomiast „internet” jest jednym z jej desygnatów, jednym z jej form. Zgodnie z logiką, pojęcie internet jest podzbiorem pojęcia „środek masowego przekazu”, wynika z tego, że pojęcie internet musi być kategorycznie równoważne pojęciu „środek masowego przekazu”. Różnice mogą występować w zakresie cech charakterystycznych przypisanych poszczególnym rodzajom środków masowego przekazu, jednak każdy z ów środków musi być koherentny z definicją ogólną, nie może

⁷² T. Fołta, A. Mucha, *Zniesławienie i znieważenie...*, s. 50–51.

⁷³ J. Sobczak [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 1445–1545.

⁷⁴ S. Hypś [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny...*, s. 849–872.

prowadzić do sprzeczności, która obecnie na gruncie interpretacji dokonanej przez J. Sobaczaka funkcjonuje. Między nazwami „środek masowego przekazu”, a „internet” musi zachodzić stosunek nadrzędności zakresowej, to znaczy, że nie każdy środek masowego przekazu to internet (istnieją inne środki, tj. prasa, telewizja), ale internet w rozumieniu powszechnej komunikacji to środek masowego przekazu. Implikacją tego, musi być traktowanie pojęcia „internet” w sposób absolutnie równoznaczny z pojęciem „środek masowego przekazu”, mianowicie – internet jako środek komunikacji dostępny dla nieokreślonego kręgu podmiotów.

Wszystkie dotychczasowe publikacje zwracają uwagę na problem – niewątpliwie bardzo istotny – jakim jest trudność, czy wręcz niemożliwość ustalenia tożsamości sprawcy oraz prywatnoskargowy tryb ścigania. W mojej ocenie problemem większej wagi, jest brak przepisu, który w sposób pełny realizowałby funkcje kary – w sposób dostateczny rekompensowałby szkodę, dawał społeczeństwu poczucie sprawiedliwości, odstraszałby przed ponownym popełnieniem, jednocześnie uświadamiając potencjalnych przestępców przed nieuchronnością odpowiedzialności karnej za zamieszczanie wpisów o charakterze znieważającym.

Istnieje realna potrzeba ustanowienia przepisu sankcjonującego zniewagę, który w postaci kwalifikowanej, tj. popełniony przy użyciu środka masowego przekazu jakim jest internet nie będzie ograniczał się do czynów dostrzegalny dla nieokreślonego kręgu podmiotów. Niezbędnym jest wprowadzenie zmian, które pozwolą sędziom w każdym konkretnym przypadku, w adekwatny sposób ocenić społeczną szkodliwość czynu. Koniecznym jest, wprowadzenie zmian dających możliwość zastosowania przepisów – art. 216 par. 1 k.k. w związku z art. 216 par. 2 k.k. – do stanu faktycznego, którego zakres podmiotów zdolnych do dostrzeżenia wypowiedzi cechującej się zniewagą jest nieograniczony bądź określony lecz odpowiednio liczebny. Taka interpretacja umożliwiłaby sędziom w kontekście konkretnego przypadku zakwalifikować czyn zniewagi stosownie do stopnia społecznej szkodliwości i tym samym wymierzyć adekwatną sankcję karną.

Tematyka forów prywatnych jest wyzwaniem dla współczesnej nauki, jest problemem nastęrczącym wielu trudności interpretacyjnych, gdyż o zakresie odbiorców decyduje administrator. Dokonując komparatystryki internetu z pozostałymi metodami masowej komunikacji powstałymi stosunkowo wcześniej (np. radio, telewizja), internet jest znacznie trudniejszym medium. Obecny przepis spełnia swoją funkcję w zakresie starszych metod masowego przekazu. W mojej ocenie, istnieje realna potrzeba podjęcia niezwłocznych działań legislacyjnych, gdyż obecne regulacje nie zapewniają jednostce ochrony przed zachowaniami znieważającymi popełnianymi w wirtualnej przestrzeni.

Bibliografia

Literatura

- Aouil B., *Komunikowanie się w internecie – narzędzia, specyfika i właściwości*, [w:] M. Wawrzak-Chodaczek (red.), *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Czarny-Drożdziejko E., *Dziennikarskie dochodzenie prawdy a przestępstwo znieśławienia w środkach masowego komunikowania*, UJ, Kraków 2004.
- Farrel T.J., *Secondary Orality and Consciousness*, [w:] B. Gronbeck, T.J. Farrel, P.A. Soukup (red.), *Media, Consciousness and Culture Explorations of Walter Ong's Thought*, Communication and Human Values, SAGE Publication New Bury Park–London–New Delhi 1991.
- Fołta T., Mucha A., *Znieśławienie i znieważenie w Internecie*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 11.
- Góral R., *Kodeks karny. Praktyczny komentarz z orzecnictwem*, Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 2005.
- Grzenia J., *Strona WWW jako forma dialogowa*, [w:] M. Kita, J. Grzenia (red.), *Dialog a nowe media*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.
- Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Hofmański P., Satko J., *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej. Przegląd problematyki. Orzecznictwo (SN 1918–2000)*. Piśmiennictwo, Zakamycze, Kraków 2002.
- Jagodzińska J., *Uśmiech i śmiech w dyskusjach internetowych – o sposobach zapisu uczuć towarzyszących wypowiedzi*, „Poradnik Językowy” 2000, nr 3.
- Karwatowska M., Jarosz B., *Forum internetowe, czyli (cyber)komunikacja o ograniczonym zasięgu społecznym*, IJP PAN, Polonica 2013.
- Klimowicz M., *Komunikacja internetowa na początku XXI wieku. Kultura indywidualizmu i narcyzm w mediach społecznych*, [w:] D. Majka-Rostek (red.), *Komunikacja społeczna a wyzwania współczesności*, Difin, Warszawa 2010.
- Kulesza W., *Znieśławienie i zniewaga. Ochrona czci i godności osobistej człowieka w polskim prawie karnym – zagadnienia podstawowe*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1984.
- Kunicka-Michalska B., Wojciechowska J. (red.), *Przestępstwa przeciwko wolności, przeciwko wolności sumienia i wyznania, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko czci i nietykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2001.
- Lepa A., *Pedagogika mass mediów*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1998.

- Lisiecki M., *Komunikacja przez komputer (CMC)*, [w:] G. Habrajska (red.), *Język w komunikacji*, t. III, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Łódź 2001.
- Mik C., *Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym*, TNOiK Dom Organizatora, Toruń 1999.
- Naruszewicz-Duchlińska A., *Incipity w dialogach internetowych (na przykładzie list dyskusyjnych)*, [w:] J. Mazur J., Rzeszutko-Iwan M. (red.), *Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. I, Wydawnictwo UMCS, Lublin, 2006.
- Ogonowska A., Skowronek B., „*Język na nielegalu*”, czyli wpływ multimediiów na komunikację werbalną młodego pokolenia. O nową metodologię badań, [w:] A. Dytman-Stasienko, J. Stasienko (red.), *Język @ multimedia*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2005.
- Pałuszyńska E., *Bariery w komunikacji: „otwierać, a nie zamykać rozmowę”*, [w:] J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan (red.), *Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. II, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006.
- Rejter A., *Lingwistyczne refleksje nad komunikacją internetową*, [w:] D. Ulicka (red.), *Tekst (w) sieci. T. I. Tekst – Język – Gatunki*, WAIp, Warszawa 2009.
- Safjan M. (red.), *Prawo cywilne – część ogólna*, System Prawa Prywatnego, t. I, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Skorupka S., Auderska H., Łempicka Z. (red.), *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1968, s. 678.
- Sobczak J., *Godność człowieka*, [w:] T. Maksymiuk, J. Skrzypczak (red.), *Polityka zdrowotna a akcesja Rzeczypospolitej do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań 2006.
- Sobczak J., *Prawo prasowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Sobczak J., *Prawo prasowe. Podręcznik akademicki*, Muza S.A., Warszawa 2000.
- Sowa M., *Ogólna charakterystyka przestępczości internetowej*, „Palestra” 2001, nr 5–6.
- Stefański R. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Surkont M., *Zniesławienie i znieważenie w polskim prawie karnym*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1982.
- Surkont M., *Problem skutkowego charakteru zniesławienia i znieważenia*, „Palestra” 1978, nr 4.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. III, PWN, Warszawa 1989.
- Święcka K., Święcki J.K., *Dyferencjacje prawne pojęcia „media”*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2006, t. XVI, nr 1.
- Wallace P., *Psychologia Internetu*, przekł. T. Hornowski Rebis, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2003.
- Warchala J., Skudrzyk A., *Kultura piśmienności młodego pokolenia*, Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek, Katowice 2010.
- Wąsek A., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. T. I. Komentarz do artykułów 117–221*, Warszawa 2010.

- Wilk E., *Nawigacje słowa. Strategie werbalne w przekazach audiowizualnych*, Rabid, Kraków 2000.
- Wojciechowska A., *Komunikacja językowa w Internecie. Próba rozpoznania problematyki*, [w:] S. Borawski, J. Brzeziński, *Zielonogórskie seminaria polonistyczne 2001*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2001.
- Wojciechowski J., *Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej*, C.H. Beck, Warszawa 2000.
- Wojtasik-Tokarz A., *Odmiany dialogu na forach internetowych*, [w:] A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko (red.), *WWW – w sieci metafor. Strona internetowa jako przedmiot badań naukowych*, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław 2008.
- Zdunkiewicz D., *Akty mowy*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Encyklopedia kultury polskiej*. T. II. *Współczesny język polski*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001.
- Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, Zakamycze, Kraków 1999.
- Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–277*, t. II, Zakamycze 2006.
- Żydek-Bednarczuk U., *Tekst w Internecie i jego wyznaczniki*, [w:] M. Kita, J. Grzenia (red.), *Dialog a nowe media*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.

Orzecznictwo

- Wyrok NSW z 3 lutego 1938 r., KN 401/37, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1938, nr 3.
- Wyrok SN z 26 marca 1973 r., Rw 279/73, OSNKW 1973, nr 7–8, poz. 101.
- Uchwała SN z 20 września 1973 r., VIKZP 26/73, OSNKW 1973, nr 11, poz. 132.
- Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07, OSNKW 2008, nr 9, poz. 69.
- Wyrok SN z 29 maja 2008 r., II KK 12/08, OSNSK 2008, nr 1, poz. 1173.
- Wyrok SN z 7 października 2008 r., III KK 153/08, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego” 2009, nr 4, poz. 6.
- Postanowienie SN z 24 października 2017r., V KK 278/17, OSNK 2018, nr 1, poz. 9, s. 88.
- Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17, Legalis 1766222.

STRESZCZENIE

Nieustanny rozwój internetu implikuje rosnącą cyberprzestępczość, która jest wyzwaniem współczesnej nauki.

Przepis ustanawiający przestępstwo zniewagi chroni godność człowieka przed naruszeniami, które stanowią wyraz pogardy dla człowieka niezależnie od odczuć samego pokrzywdzonego.

Typ kwalifikowany przestępstwa w związku z szerokim zakresem odbiorców cechuje się znacznie poważniejszym ładunkiem bezprawia. Przesłankami, które nastręczają wiele problemów w zakresie kwalifikacji zachowania, są publiczny sposób działania sprawcy oraz dokonanie za pomocą środka masowego przekazu jakim jest forum internetowe o charakterze zamkniętym. W roli „środka masowego komunikowania” internet występuje wówczas, gdy wykorzystywany jest w celu przekazywania informacji do nieokreślonego lub określonego, ale odpowiednio liczebnego gremium podmiotów. Sąd Najwyższy wskazuje, że działanie o charakterze publicznym zachodzi wówczas, gdy, bądź ze względu na miejsce działania, bądź ze względu na okoliczności i sposób działania sprawcy, jego zachowanie jest lub może być dostępne (dostrzegalne) dla nieokreślonej liczby osób.

Rozwój internetu i związana z tym dywersyfikacja forów, jest poważnym problemem z perspektywy ustalenia realizacji znamion czynu zabronionego zniewagi. Podział ten jest podziałem sztucznym, nie odzwierciedlającym rzeczywistego charakteru spotkań w wirtualnej rzeczywistości, co przyczynia się do braku adekwatnej karnoprawnej reakcji na czyny społecznie szkodliwe.

Słowa kluczowe: prawo karne, zniewaga, forum zamknięte, środki masowego przekazu, internet

SUMMARY

The constant development of the internet implies a corresponding growth of cybercrime, which is a challenge for modern computer science.

The crime of insult protects human dignity against violations which are an expression of contempt for a person regardless of the feelings of the victim himself.

The qualified type of crime in connection with a wide range of recipients is characterized by a much more serious measure of lawlessness. Principles that raise many issues in terms of qualifying behaviour are the public's way of acting and perpetrating a closed media internet forum using the mass media. The role of a "mass communication medium" is when the Internet is used to transfer information to an unspecified or specific but appropriately sized body of entities. The Supreme Court indicates that public action occurs when, either because of the place of action, or because of circumstances and manner of the perpetrator, his behaviour is, or may be, available (noticeable) to an indefinite number of people.

The development of the internet and the associated division of forums is a serious problem from the perspective of determining the implementation of these offenses. The division of these forums is an artificial division, which does not reflect the real nature of meetings in virtual reality, contributing to the potential lack of a criminal response to socially harmful acts.

Key words: criminal law, insult, private forum, social mass media, internet